

Synpunkter på Leader 2014 – 2020

Projekt Tulpan förslag 120130, ver 1.0

Byarörelsens utgångspunkter.

Hela Sverige ska levas arbete har sin utgångspunkt i lokal utveckling för hållbara bygder i ett hållbart samhälle. Genom ett lokalt engagemang startas processer som leder till företagande och utveckling i lokalsamhället. Våra nära 5 000 lokala utvecklingsgrupper mobiliserar medborgarna, organiserar utvecklingsarbetet och integrerar den lokala nivån i samhället i övrigt.

Våra grundläggande värderingar

Hela Sverige ska leva anser att åtgärderna för landsbygdens utveckling ska bygga på följande grundläggande värderingar:

- Vi ska ta tillvara alla våra resurser på ett hållbart sätt för den enskilda bygdens och hela samhällets bästa.
- Vi ska sträva efter ett ”komplett” samhälle med mångfald och valfrihet i bosättning och livsstil. Det ger en minskad sårbarhet och en beredskap för olika utvecklingslinjer – mångfalden är en tillgång när framtiden ter sig oviss. Stad och land ska utvecklas hand i hand. Det finns ett starkt ömsesidigt beroende – och det är inte staden som ska leda landsbygden.
- Vi ska bygga på solidariteten mellan människor och bygder och rättvist fördela samhällets resurser. Lika villkor är en rättviseaspekt som är självklar, men ibland har den också kommit att stå för likformighet och omöjliggjort de lokala lösningarna.
- Vi ska utgå från den enskilda människan och bygdens behov och möjligheter. Principen ”ingen by (och ingen människa heller) är för obetydlig att satsa på, att få chansen”, ska vägleda. Samhällen kommer att växa och gå tillbaka, dynamiken måste finnas. Men ingen ort eller bygd ska förvägras chansen på grund av litenhet eller ”fel” läge.

En politik för landsbygdens utveckling ska vara en hela folkets politik. Den måste utgå från de enskilda människornas engagemang och ha ett underifrånperspektiv. Men den ska också vara en alla sektorer politik. För att den ska bli det krävs en stark central samordning. Det handlar alltså både om lokal mobilisering och centrala strategiska beslut!

LEADER är en för HSSL en viktig och grundläggande struktur för att åstadkomma en allmän landsbygdsutveckling till gagn för breda intressegrupper.

Generella synpunkter på förslaget om Leader

HSSL anser att det är bra att utformningen innebär

- att Leader vidareutvecklas och kan finansieras av alla fonderna
- att det sker en samordning mellan de olika fondernas program
- att områdena får större möjligheter att själva anpassa kriterier och indikatorer
- att innovation ses som en byggsten som inte skall ges några ramar som begränsar
- att regelförenklingar genomförs i samordnat med allmänna delar i Landsbygdsprogrammet och övriga fonder men att en separering bör ske gentemot arealstödens regelverk

men utformningen skall också kunna innefatta

- att småföretagandet allmänt och landsbygdens service och infrastruktur utvecklas mer
- att resurser i högre grad läggs på mobilisering, coachning och rådgivning
- att en kursändring mot ett hållbart samhälle tydligt anvisas och uppmuntras
- att LAG-gruppernas handläggning effektiviseras och förenklas. Vad LAG behöver är mer utbildning och stöd snarare än att administrationen lyfts bort. Med samlade programkontor kan resurserna nyttjas mycket bättre än idag
- att ingen ökad centralisering sker. Leader är kostnadseffektivt genom sin närhet till lokalsamhället och de resurser som där kan mobiliseras

Kommentarer på förslagets innehåll

- I förslaget nämns inte ideell sektor, utan bara offentligt och privat, samtidigt som man öppnar för företagsstöd. Innebär det att ideella sektorn försvinner? Dels att ideell tid inte skall redovisas (pkt 2.4 sid 8) och att LAG partnerskapet är offentligt och privat där 49% anges som max rösträtt för intressegruppen (pkt 11 sid 29) Detta får vi inte i hop riktigt.
- Vi motsätter oss inte företagsstöd. Men det bör lämnas i ett mycket inledande skede och då som små checkar. Absolut ingen "företagsakut". Vi anser att företag även i fortsättningen ska ha möjlighet att driva leaderprojekt. Företaget ska förankra projektet lokalt och eftersträva partssamarbete över sektorsgränserna.
- Vi vill lyfta fram föreningslivet och byarörelsens - ideella verksamhetens - roll inom Leader och framhålla att redovisningen av den ideella tiden ska vara kvar. Ideellt arbete ska räknas som medfinansiering, vilket ger byagrupperna och det lokala föreningslivet i övrigt betydligt bättre möjligheter att ta del av programmet, kunna mätas och bidra till måluppfyllandet.
- Beträffande fördelning mellan Leader och satsningar typ axel 3 (pkt3.4 sid 11) så föreslås en oförändrad balans. Inte bra om det enbart skalas ner om budgeten minskar totalt sett. Med vetskap om det låga utnyttjandet av bland annat byutvecklingsåtgärden inom nuvarande axel 3, så anser vi att Leader delen kan ökas och att effekten av medlen avsevärt kan ökas.

- Budgeten kan med fördel ökas med mer pengar till Leader. Vi förespråkar en annan balans mellan Leader styrda aktiviteter kontra andra allmänna regionallt formade landsbygdsutvecklingsåtgärder.
- En motivering till ovan är att Leader måste få resurser till ökad coachning. En särskild pott av budgeten ska användas till det. Denna möjlighet bedömer vi som mycket viktigt åtgärd!
- Vi tror att mobilisering, coachning och rådgivning är en enormt viktig förutsättning för att den ideella sektorn skall ta avgörande del. Den här perioden har särskilt byarörelsen haft svag support från rådgivare, kommuner, Leader mfl för att resurser har saknats.
- Men även om coachningen, rådgivningen och utbildningen förbättras och regelverket förenklas kommer det sannolikt ändå att behövas ”mellanhänder” som ger support vid ansökningar, administration och löser problem med likviditeten. Medel för detta skall finnas budgeterade från start.
- När det gäller programmedlens fördelning till Leaderområdena anser vi att gleshet med långa avstånd och ”problem” ska vara ett kriterium/kriterier som ger mer pengar.
- En nationell fördelningsnyckel som kan tillämpas över hela landet förordas.
- Medfinansiering för resurssvaga kommuners insatser skall kunna underlättas genom ett ökat statligt åtagande enligt en förbestämd reglering.
- Ett regerverk som tillåter variationer i Leader-gruppernas upplägg är bra.
- Leaders roll som strukturbyggare skall lyftas fram och utvecklas. Leader är inte bara en projektorganisation. Leader ska systematiskt satsa på att bygga upp den första samhällsnivån, dvs de lokala utvecklingsgrupperna, både demokratiskt och ekonomiskt, och hjälpa lokala grupper och engagerade att bli duktigare och mer kompetenta, etablera verksamheter med långsiktighet som t.ex bygdebolag mm.
- Leader bör få ett mer helhetsansvar för sitt område. Att strategierna bör omfatta småföretagandet allmänt, inom exempelvis energiomställningen och inte minst inom den växande servicenäringen, behöver lyftas fram. Nya strategier för kapitalförsörjningen till företag, projekt och bostadsbyggande måste utvecklas, t.ex. nya sparbanker och bygdebolag. Basservicen som butiker och skolor måste bevaras och utvecklas, betydande investeringar i infrastrukturen är nödvändiga, bl.a. bredband i byarna.
- En planering underifrån för lokal utveckling och åtgärder för klimat, energi och omställning till ett hållbart samhälle ska stödjas. En ambition ska vara att lokala utvecklingsplaner tas fram i många byar och bygder. Vi menar att lokala utvecklingsplaner med fokus på omställning behöver tas fram i många byar och bygder och att resurser avsätts för detta ändamål.
- Leader bör garanteras resurser för dessa uppgifter. En ny fördelningsmodell för medlen bör tillämpas som tar bättre hänsyn till områdenas utvecklingsproblematik. Det trepartnerskap som Leader bygger på är viktigt och ska vidareutvecklas.
- Vad gäller sammansättningen av LAG (pkt11 sid 29) anser vi att både första och andra satsen stryks. Tredje kan vara kvar. Den lokala strategin, områdets storlek bör avgöra hur LAG-gruppen formeras. Effektivitet handlar inte enbart om pengar. Samma synpunkt kan användas på flera andra organisatoriska anvisningar, nationella indikatorer etc. Det lokala måste få hävdas utan alltför generella styrande ramverk.
- Indikatorerna ska avspegla både kvalitet och kvantitet och utformas enligt områdets förutsättningar och prioriteringar.

- ”Enklare pengar” med mer förmånliga villkor är absolut nödvändigt. Schablonbelopp och klumpsummor är bra idéer som bör realiseras. Vi har många gånger fört fram principen om tre steg för att ge resurser till det lokala utvecklingsarbetet – bygdepeng, utvecklingscheck och programresurs. Viktigast är att exempelvis en lokal utvecklingsgrupp kan få en pott pengar för att genomföra ett projekt eller program och redovisa i efterhand.
- Generöst förskott är också ett måste för att byarörelsen och de lokala föreningarna i övrigt ska kunna ta del av programmet. 80% vid starten och resten vid slutredovisningen är rimligt.
- Kommunernas roll i Leader är viktig och ska stimuleras. Kommunala ramprogram är ett bra sätt att komplettera Leader och förenkla administrationen och finansieringen för mindre projekt.
- Delar av det tekniska stödet bör avsättas till den sociala ekonomins aktörer för att säkerställa deltagande vid beredning, i partnerskap och i samråd.
- En bred kompetens är nödvändig hos både formell som processinriktad handläggare. Inom LAG finns ofta bred processkunskap och lokalt "know-how" som gör arbetet effektivt och resultatnriktat. Den formella administrativa arbetet måste utvecklas till ett fåtal (5-10 st) decentraliserade programkontor, där handläggare måste utbildas för att entusiastiskt, effektivt och kompetent stödja LAG i programgenomförandet med främst kortare ledtider och en samsyn på ärendehantering och redovisning.

Det här är särskilt viktigt

De här insatserna vi vill hålla fram som absolut nödvändiga för att byarörelsen ska kunna ta en större del av Leadermetodens möjligheter och då utformas på ett sätt som stödjer de enskilda bygderna och som skapar tillväxt i hela landet och ett hållbart samhälle.

- En radikalt förbättrad coachning, rådgivning och utbildning. Kan ingen annan aktör klara uppgiften är vi beredda att ta oss an den under förutsättning att erforderliga resurser ställs till förfogande.
- En inriktning på processer och strukturbyggande som komplement till de mer kortsiktiga projekten.
- Ett enklare regelverk med bättre möjligheter att finansiera de små lokala projekten. Klumpsummor, förskott, ideell medfinansiering mm är viktiga delar. Stickprov för att minska administrationen för kontoren.
- Fördelningen av de ekonomiska resurserna till Leader måste ökas avsevärt och ge mycket mer pengar till allmän landsbygdsutveckling inom Leader än vad som skett inom nuvarande period. Resurser ska i större utsträckning kunna styras till de bygder som bäst behöver dem, dvs. skogs- och fjällbygder samt skärgårdar.

Inez Abrahamzon
ordförande

Karl-Erik Nilsson
ordförande

Staffan Bond
verksamhetschef